

Hoe Nederland het racisme heeft omarmd

NRC.NEXT

7 april 2014 maandag

Copyright 2014 NRC Media B.V. All Rights Reserved

Section: denken

Length: 1070 words

Byline: zes wetenschappers

Body

SAMENVATTING

Prominente intellectuelen hebben discriminerende denkbeelden geaccepteerd gemaakt, vinden zes wetenschappers.

VOLLEDIGE TEKST:

Oog om oog, tand om tand. Met die gedachte roept de PVV nu op om aangifte te doen tegen Samsom en Spekman. Geert Wilders stelt zelfs dat de PvdA-leiders veel verder zijn gegaan dan hijzelf in hun uitlatingen over Marokkanen.

Het is een illustratie van de heersende onduidelijkheid over welke grens nu eigenlijk is overschreden, waar benoemen ophoudt en waar racisme begint. Rutte stelde dat Wilders ditmaal te ver was gegaan, omdat hij een gehele bevolkingsgroep heeft weggezet. Alsof het niet altijd al de belangrijkste missie van de PVV is geweest om een gehele bevolkingsgroep - Nederlandse moslims - als een blok in het beklagdenbankje te zetten.

Wilders is te ver gegaan, zo horen we, omdat hij mensen beoordeelt op hun afkomst. Maar is dat niet wat we in de Nederlandse samenleving continu doen, mensen beoordelen op grond van hun afkomst? Misdaadstatistieken worden al sinds jaar en dag uitgesplitst op basis van etniciteit. Prominente intellectuelen als Paul Scheffer wijzen al langer op de culturele achtergrond van etnische minderheden als belangrijkste verklarende factor voor sociale problematiek.

De verwachting dat de politiek macht van Wilders nu voorgoed is gebroken, zoals Bas Heijne onlangs verkondigde in deze krant, is daarom voorbarig. Tijdens de persconferentie over zijn uitspraken was Wilders weer als vanouds in zijn element. Journalisten stonden geheel machteloos tegenover zijn doortimmerde retoriek en zijn aanhoudende beroep op 'de waarheid'. In de analyses na afloop werd deze journalistieke onmacht als vanouds verklaard vanuit Wilders' politieke behendigheid. Deze verklaring verhult het feit dat de waarheid van Wilders diep verankerd is in onze samenleving.

Wilders put zijn zelfvertrouwen uit de wetenschap dat zijn focus op etniciteit zo breed wordt gedeeld, dat het als waarheid kan doorgaan. Het leggen van een causaal verband tussen afkomst en criminaliteit is in Nederland in brede kringen geaccepteerd geraakt. In het afgelopen decennium is het denken over sociale problematiek

Hoe Nederland het racisme heeft omarmd

doorgeschoten van een nadruk op sociaal-economische omstandigheden naar een obsessie met etniciteit en cultuur. Het wijdverspreide idee dat de cultuur van Marokkaanse Nederlanders de hoofdoorzaak is van criminaliteit leidt haast automatisch tot de roep om minder. Want iemands cultuur kun je niet zomaar veranderen.

Indirect racisme volop geaccepteerd

Wie in de gedachtentrein stapt bij het station Paul Scheffer komt na een tijdje vanzelf bij de halte Geert Wilders uit, waar een menigte staat te wachten die 'minder! minder! minder!' roept. Daar ergens tussenin is nog het station van Hans Spekman en Diederik Samsom te vinden. Hier leidt de eenzijdige focus op cultuur tot het idee om 'Marokkanen die niet willen deugen te vernederen voor de ogen van hun eigen mensen', want dat zou passen bij hun 'schaamtecultuur'. Daar spreekt men van een 'etnisch monopolie' op straatoverlast; problemen met autochtone jongeren worden genegeerd.

Als Wilders dus stelt dat hij minder Marokkanen wil, niet vanwege hun nationaliteit maar vanwege oververtegenwoordiging in de criminaliteitsstatistieken, dan verwoordt hij een indirect racisme dat alom geaccepteerd is in de Nederlandse samenleving. De scherpste tegenstanders van Wilders, inclusief Pechtold en Roemer, komen niet verder dan het betoog dat je bevolkingsgroepen niet 'weg mag zetten'. Dode taal, noemde Heijne dat terecht, en Wilders weet het.

Als je cultuur maar statisch en monolithisch genoeg opvat, dan dient het feitelijk als synoniem voor afkomst. Dezelfde truc wordt gebruikt in het geval van religie. Door de fundamentalistische interpretatie van de Koran aan te houden als enige mogelijke interpretatie, scheert Wilders een hele bevolkingsgroep over een kam. Moslims die er geen fundamentalistische denkbeelden op na houden, zouden aan 'taqiyya' doen en zich anders presenteren dan ze daadwerkelijk zijn. Ook dit is een positie die door prominente intellectuelen is omarmd; denk aan Ayaan Hirsi Ali en Paul Cliteur.

Geen symptoom, maar aanstichter

Dergelijke generaliserende islam- en cultuurbeelden waren niet altijd al in kant en klare vorm 'onder het volk' aanwezig. Het gangbare idee dat racistische sentimenten al sinds de jaren zeventig onder de bevolking leven, door een politiek correcte elite zijn onderdrukt totdat ze werden aangeboord, verhult iets essentieels. Wilders is niet enkel een 'symptoom'. Hij geeft actief vorm aan het bestaande racisme, hij versterkt en kanaliseert het. Racisme is misschien sluimerend aanwezig geweest in de samenleving, maar het is het afgelopen decennium op subtiele wijze vormgegeven door intellectuelen en politici, in wisselwerking met hun electoraat.

Deze inschattingsfout - Wilders als symptoom - lag ook ten grondslag aan wat journalist Max van Weezel de 'inkapselingsstrategie' heeft genoemd: de accommodatie van het rechtspopulisme door bijna de gehele elite, van Trouw tot de Volkskrant, van het CDA tot GroenLinks. „De beste manier om een populistische partij te bestrijden is niet door de confrontatie met haar te zoeken, maar door de zorgen van haar kiezers serieus te nemen", zei Donner in 2010. Het idee was dat Wilders en zijn electoraat zich zouden matigen als hun zorgen serieus werden genomen. Zo werden discriminerende denkbeelden omarmd in naam van de democratie en werd elke fundamentele kritiek weggewuifd.

Wat nu nodig is, is niet een rechter die in afzondering de grenzen van het publieke debat gaat bepalen, maar een brede maatschappelijke discussie over discriminatie in ons denken. Laten we niet de fout maken door de verantwoordelijkheid voor deze discussie uit te besteden aan de rechter: dat juridiseert de politiek en politiseert de rechtspraak. De grens tussen het racisme van Wilders en de breed gedragen waarheid over 'etniciteit als oorzaak' zal hoe dan ook poreus zijn. De bal ligt nu bij politiek en media. Het is tijd voor een nieuwe politieke incorrectheid.

Laurens Buijs is socioloog, Bram Mellink is historicus, Paul Mepschen is antropoloog, Merijn Oudenampsen is socioloog, Matthijs Ponte is filosoof, Rogier van Reekum is socioloog. De ondertekenaars zijn oprichters van de denktank TENK, een initiatief dat op 16 mei wordt gelanceerd in de Plantagedok te Amsterdam.

Graphic

logo_quote_denken

illustratie Merlijn Draisma

emde wilders

Classification

Language: DUTCH; NEDERLANDS

Publication-Type: Krant

Journal Code: nrc.next

Subject: Religion + Spirituality (94%); Muslims + Islam (84%); Freedom Of Expression (70%)

Load-Date: April 7, 2014